

Teresa Rzepa – Psychologiczne aspekty legendy o Kazimierzu Twardowskim	201
Teresa Danuta Woyciechowska – Katalog korespondencji K. Twardowskiego (Indeks osób, instytucji, tyt. czasop., miejscowości)	207
Autoreferaty z odczytów i wykładów	235
J. Woleński: Czy istnieje filozofia polska?, s. 235. J. Woleński: Filozoficzna motywacja programu Hilberta, s. 237. W. Suchoń: L3 – rachunek zapoznany, s. 241. W. Suchoń: Sylogistyka Kraszewskiego, s. 255. J. Pietrzak: Nihilizm a Fryderyk Nietzsche, s. 265. J. Trąbka: O naturze świadomości, s. 271.	
Recenzje i sprawozdania	273
Roman Ingarden: Zur Grundlegung der Erkenntnistheorie (<i>Arkadiusz Chru-</i> <i>dzimski</i>), s. 273. Włodzimierz Tyburski: Seweryna Smolikowska: obrona metafizyki i krytyka niemieckiej filozofii pesymizmu (<i>Marek Maciejowski</i>), s. 276. Platon: Protagoras (<i>Zbigniew Nerczuk</i>), s. 279. Richard M. Hare: Platon (<i>Agata Zwolińska</i>) s. 281. Roger Penrose: Nowy umysł cesarza. O kompu- terach, umyśle i prawach fizyki (<i>Ryszard Piszczyk</i>), s. 283.	
Z życia Polskiego Towarzystwa Filozoficznego	289
Protokół z Walnego Zgromadzenia Delegatów Polskiego Towarzystwa Filozoficznego odbytego w Warszawie w dniu 27 stycznia 1996 r., s. 289.	
Autobiogramy	295
K. Bal, s. 295. T. Batóg, s. 299. A. Bogusławski, s. 300. M. Bombik, s. 304. H. Borowski, s. 306. S. Borzym, s. 309. I. Bittner, s. 311. E. Borowiecka, s. 313.	
Przegląd czasopism (W. Mincer)	315
Anuario Filosófico [wyd.] Universidad de Navarra, s. 315a. Ethics, s. 315a. Journal of Philosophical Logic, s. 315a. Mind, s. 315b. Philosophy, s. 316a. Revue de Synthèse, s. 316a. Revue Philosophique de Louvain, s. 316b.	
Zapiski bibliograficzne (W. Mincer)	317
a) Prace opublikowane w Polsce, s. 317a. b) Piśmiennictwo obce, s. 324a.	
Wiadomości bieżące	333
Wiadomości wydawnicze: publikacje jednostkowe, s. 333a; publikacje zbiorowe, s. 337a; wydawnictwa ciągłe, s. 337b; czasopisma, s. 341a; bibliografie, leksykony, informatory, s. 342a. Odczyty i wykłady, s. 342b. Zjazdy i konferencje, s. 342b. Nauczanie, s. 345a. Wiadomości osobiste, s. 345a. Konkursy i nagrody, s. 345b. Nekro- logia, s. 345b.	

RUCH FILOZOFICZNY

KWARTALNIK

z a ł o ż o n y p r z e z

KAZIMIERZA TWARDOWSKIEGO

TOM LIV
NUMER 2

Teresa Rzepa – Psychologiczne aspekty legendy o Kazimierzu Twardowskim. – Teresa Danuta Woyciechowska: Katalog korespondencji K. Twardowskiego (Indeks). – Autoreferaty z odczytów i wykładów. – Recenzje i sprawozdania. – Z życia Polskiego Towarzystwa Filozoficznego. – Autobiogramy. – Przegląd czasopism (W. Mincer). – Zapiski bibliograficzne (W. Mincer). – Wiadomości bieżące.

prace filozofa. Tyburski ukazuje czytelnikowi całe spektrum intelektualnych rozważań nad najbardziej żywymi problemami tego okresu.

Praca ta, chociaż pomyślana jako monografia, stanowi również cenne źródło informacji na temat E. von Hartmanna, filozofa obecnie zupełnie zapomnianego a kiedyś budzącego swymi poglądami ożywione spory i dyskusje, tak wśród polskich czytelników jego pism, jak i w kręgach filozofów niemieckich.

Marek Maciejowski

PLATON: *Protagoras*, Przełożył, wstępem i komentarzem opatrzył Leopold Regner, Wydawnictwo Naukowe PWN 1995.

W serii „Biblioteka Klasyków Filozofii” ukazał się nowy przekład platońskiego *Protagoras* dokonany przez Leopolda Regnera. Jest on drugim przekładem platońskiego dialogu sporządzonym przez L. Regnera, po licznych przekładach prac Arystotelesa oraz tłumaczeniu *Fajdrosa* (BKF 1993). Jest on również kolejnym przekładem platońskiego dzieła, który ukazuje się w krótkim czasie, po wielu latach translatorskiej ciszy trwającej od publikacji przekładów W. Witwickiego. Przypomnijmy, że w ciągu ostatnich lat ukazały się tłumaczenia *Fajdrosa* (L. Regner), *Gorgiasza* i *Menona* (P. Siwek), aż dwa przekłady *Kratylosa* (W. Stefański i Z. Brzostowska) oraz *Sympozjonu* (E. Zwolski) i *Fedona* (R. Legutko). Jakkolwiek by nie oceniać pracy W. Witwickiego, możliwość wyboru wśród wielu przekładów Platona jest bardzo istotna.

Książka składa się ze wstępu, przekładu dialogu wraz z komentarzem oraz tłumaczenia anonimowego traktatu *O sprawiedliwości* zamieszczonego jako uzupełnienie problematyki poruszanej w dialogu. Wstęp autora przekładu jest ubogi, bowiem zawiera tylko streszczenie dialogu. Wielka to szkoda, że nie ma w nim omówienia szerszego, takiego choćby jak w niemieckich, XIX-wiecznych, szkolnych wydaniach tekstów, gdzie znaleźć można obszerny zarys sytuacji historycznej, kulturowej, przedstawienie osoby Protagorasa oraz nurtu sofistycznego czy opracowanie podstawowych kwestii filologicznych, takich jak czas napisania dialogu oraz opis jego scenerii. Wstęp napisany przez Regnera zawiera jednak pewne echa dyskusji na temat głównego pojęcia dialogu, jakim jest „arete”. Tłumacz decyduje się w swoim przekładzie na słowo „cnota”, w ten sposób odstępując od tłumaczenia Witwickiego, który w swoim przekładzie posługiwał się słowem „dzielność”.

Wstęp do tłumaczenia zawiera także niewątpliwie słuszne założenia przedstawione w „Uwagach o przekładzie”, wedle których język dialogu winien być potoczny, a konstrukcja zdań winna odpowiadać w miarę możliwości oryginalnej. Wierność oryginałowi, a zarazem wzgląd na urodę przekładu są w przypadku platońskich dialogów – których język i styl stawia tłumaczom najwyższe wymagania – ogromnie trudne do realizacji. Styl Platona jest bowiem szczególny, chociaż pozornie prosty, to jednak operujący całym bogactwem języka

greckiego wraz z potocznością, zmiennością, dużą ilością partykuł, przeskokami myśli, niedopowiedzeniami typowymi dla języka mówionego. Charakterystyczna jest też jego aluzyjność i zmienność stylistyki – dla przykładu, cytaty home-ryckie niejednokrotnie zestawiane są z sytuacjami komicznymi. Dodatkową trudność sprawić może tłumaczom zindywidualizowanie stylu postaci, a przede wszystkim dowcip Platona, często tak subtelny i zawoalowany, że swój pełny wyraz osiągać wydaje się tylko w języku oryginału.

Każdy tłumacz Platona zdaje sobie sprawę z trudności, w obliczu których staje. Nie ulega wątpliwości, że świadomy był ich również L. Regner, którego przekład dowodzi, że potrafił trudności te pokonać. Styl jest bowiem wielką zaletą tłumaczenia. Przekład *Protagorasa* dokonany przez Regnera jest nienaganny językowo. Język tłumaczenia jest prosty, jasny i zrozumiały, wolny od zbędnych udziwień, archaicznej stylizacji czy neologizmów. Sokrates Regnera mówiący współczesną polszczyzną jest zatem innym Sokratesem niż Sokrates Witwickiego.

Ponadto, zgodnie z zapowiedzią tłumacza przekład jest tak wierny oryginałowi, że nawet pozostawia istniejące w tekście greckim trudności. Również najbardziej komiczne fragmenty dialogu takie jak jedna z najsłynniejszych, satyrycznych scenek rodzajowych mianowicie moment wtargnięcia Sokratesa i Hipokratesa do domu Kalliasa oraz opis zebrania sofistów – przedstawiona jest pięknie, wiernie i dowcipnie.

Mniej zadowolająco wypadają pozostałe elementy książki. Wprawdzie L. Regner opatruje swój przekład notkami do pewnych fragmentów tekstu, są one jednak bardzo ogólne, wręcz ascetyczne. Trudno jest też odgadnąć, jakie względy decydowały o umieszczeniu komentarza do danego fragmentu. Niejednokrotnie komentowane są bowiem miejsca, które nie zasługują niczym na osobny komentarz, natomiast pomijane te, które komentarza bezwzględnie wymagają. Podobne uwagi, jak w odniesieniu do komentarza, można poczynić w przypadku bibliografii. Trudno jest określić, jakie względy kierowały wyborem umieszczonych w niej pozycji, a odnosi się wrażenie, iż cechuje ją duża przypadkowość. Nie jest to bez wątpienia zbiór najważniejszych tekstów na temat Platona ani też dialogu Protagoras, natomiast składają się nań teksty podstawowe, stanowiące punkt wyjścia do badań nad Platonem w ogóle, ale i prace, których związek z dialogiem, a nawet Platonem, jest nikły, a przynajmniej nie ma większego znaczenia dla niniejszego dialogu.

W załączeniu do przekładu platońskiego dialogu znajdujemy pseudoplatońskie dzieło *O sprawiedliwości*. Tłumacz uzupełnia o nie przekład dialogu ze względu na zbliżoną tematykę. Pojawiają się w nim charakterystyczne motywy znane z dialogów platońskich, jest ono jednak tylko typową wprawką.

Książka jest starannie wydana i zredagowana, nie ma błędów literowych ani w polszczyźnie, ani w grece. Tak jak i inne pozycje z tej serii książka zaopatrzona jest w indeks pojęć i imion pojawiających się w dialogu.

Zbigniew Nerczuk